

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN GELECEK BEKLENTİLERİNİN BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

By Ferdi

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN GELECEK BEKLENTİLERİNİN BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Özet

Bu çalışmada lise öğrencilerinin gelecek beklentilerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmıştır. Erzincan iline bağlı bir ilçede öğrenim görmekte olan lise öğrencilerinin örneklem olarak seçildiği bu çalışmada veri toplama aracı olarak ergen gelecek beklentileri ölçeği kullanılmıştır. Bağımlı değişkenin çeşitli bağımsız değişkenler açısından karşılaştırılarak bulguların değerlendirilmesi sonucunda cinsiyete göre "din ve toplum" ve "sağlık ve yaşam" alt boyutlarında anlamlı düzeyde görüş farkı belirlenmiştir. Öğrenim görülen lise açısmdan ise ölçeğin yalnızca "din ve toplum" alt boyutunda anlamlı düzeyde görüş farkı belirlenmiştir. korelasyon analizi sonucunda Ergen Gelecek Beklentileri ölçeği açısmdan en yüksek korelasyonun "İş ve Eğitim" alt boyutu arasında olduğu gözlenmiştir. Bunun yanında ölçeğin geneli ile öğrencilerin başarı ortalamaları arasında anlamlı düzeyde bir korelasyon saptanamamıştır. Gelecek beklentilerin hem etkileyen hem de etkilenen psikolojik bir değişkendir. İşgücü planlamalarında bu psikolojik özelliğini dikkate alınabileceği düşünülmektedir. Seçme ve yerleştirme süreçlerinde olduğu kadar, beklentilerin müdahalelerle değiştirildiği hallerde de belli mesleklere istenilen oranlarda yapılacak yönlendirmeler açısmdan bu değişken önemli etkiler yaratabilir. Meslek tercihi ile gelecek beklentisi arasında belli düzeyde bir ilişki olduğu alan yazın bulgusu olarak belirtilmiştir. Buna göre ihtiyaç duyulan mesleklere yapılacak kitlesel yönlendirmelerden önce beklentilere dair yaşantısal değişikliklerin etkili olabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gelecek Beklentileri, Lise Öğrencileri, Tarama Modeli, Meslek Tercihi

INVESTIGATION OF FUTURE EXPECTATIONS OF HIGH SCHOOL STUDENTS ACCORDING TO SOME VARIABLES

Abstract

In this study, it is aimed to investigation future expectations of high school students according to some variables. In this study, high school students who were studying in a district of Erzincan province were selected as the sample. As a result of the evaluation of the findings by comparing the dependent variable with respect to various independent variables, a significant difference in opinion was found in the "religion and society" and "health and life" sub-dimensions according to sex. From the perspective of the high school where education is conducted, only the "religious and community" sub-dimension has a significant difference in opinion. As a result of the correlation analysis, it was observed that the highest correlation between "Future Expectations of Adolescent" scale and "Work and Education" subscale was observed. However, there was no significant correlation between the average of the students and the achievement average of the students. Future expectations are both a psychological characteristic that is both influential and influenced. It is thought that this psychological characteristic can be taken into consideration in labor force planning. This variable can have significant effects as far as the selection and placement processes are concerned, in the case of anticipatory interventions, in terms of directing to certain professions at the desired rates. It is stated that there is a certain level of relationship between job preference and future expectation. Accordingly, it is thought that experiential changes in expectations may be effective before the mass orientations to be made to the required professions.

Key Words: Future Expectations, High School Students, Survey Model, Occupational Choice

Giriş

Öğrenme güduları ile dünyaya gelen insan, gün geçtikçe içinde bulunduğu hayatı tanıyarak, farklı amaç ve beklentilerle yaşamını sürdürmeye devam eder. Ergenlik öncesinde belirli bir sorumluluk duygusuna erişemedikleri ve ileriye çok net göremedikleri için hayattan çok fazla bir beklenti içerisinde bulunmayan çocuklar, ergenlik çağına geldiklerinde daha özgür ve bireysel düşünmeye başlarlar ve kendilerine ait bazı kararları verme gücüne eriştiklerinde, gelecekle ilgili yaşamlarında farklı beklenti içerisine girebilirler. Gençlerdeki bu beklenti hayatının o anını ve geleceğini etkileyebilmektedir. Gelecek beklentisini İkizoğlu, Dölek ve Çifci (2007) bireyin gelecekte olmak istediği yer ve buna bağlı olarak, yaşamdan talep ettikleri olarak özetlemektedir. Yavuzer, Demir, Meşeci ve Sertelin (2005) öğrencilerin gelecekte beklenen beklentilerinin sırasıyla; meslek, evlilik, ekonomik kazanç ve toplumsal saygınlık olarak sıralamaktadır. Artar (1999) ergenlerin geleceklere yönelik beklentileri onların iş, yaşam biçimi, eş seçimi gibi yetişkin yaşantılarının belirlediğini ve onların kimlik ve benlik oluşumlarını şekillendirdiğini ifade etmektedir. Duruma sosyolojik olarak bakan Güleri (1998) bir toplumdaki gençlerin gelecek beklentilerinin, o toplumun gelişim çizgisinin ve dinamiğinin önemli belirleyicisi olduğunu vurgularken, benzer şekilde Şanlı ve Saraçlı 'da (2015) toplumdaki bireylerin gelecek beklentilerinin, o toplumun gelişimini etkilediğini belirtmektedir. Tuncer (2011) ise bu sürecin iyi yönetilmesi durumunda okuldan ayrılmaların, madde

bağımlılığının ve toplumsal çatışmaların belli oranlarda önleneceğini; ayrıca bireyin akademik başarısında ve de yaşamsal doyumunda artış sağlanabileceği görüşündedir. Beklenti konusunun önemi, yapılan araştırma sayısında da bir artışı beraberinde getirmiştir. Alan yazında gelecek beklentisi ile ilgili farklı araştırmalar (Uluçay, Özpolat, İşgör ve Taşkesen, 2014; Koçak ve Çepni, 2017; Oettingen, 2002; Şişman, 2006; Başkonuş, Akdal ve Taşdemir, 2011; Beal ve Crockett, 2010; Apak, 2015; Üzüm ve Uçkun, 2015; Arık ve Seyhan, 2016; Gezen ve Köroğlu, 2014) bulunmaktadır. Ancak bu araştırmaların yöntemsel, örneklem ve veri analizi bakımından benzeşiyor olması gelecek beklentileri konusunda var olan sorulara etraflıca cevaplar bulunmasını güçleştirmektedir.

Yapılmış araştırmalarla bir genellemeye gidilememesinin nedenlerinden biri gelecek beklentilerini etkileyen değişkenlerin tam olarak bilinmemesidir. Bireyin geleceğe yönelik beklentilerini etkileyecek birçok etken bulunabilir. Bu etkenlerden birini Akman (1992) bireyin geçmiş yaşantılarında aldığı pekiştiriciler olarak ifade etmektedir. Benzer şekilde Biddle'da (1990) üniversitede geçirilen yaşantının kişinin bakış açısını değiştirdiğini savunmaktadır. Erden (1989) ise mesleki bağlam konusunda bilgi vermekte, öğrencilerin mesleki gelecek beklentilerini araştırdığında, özellikle üniversite eğitim programlarının öğrencilere mesleki kazandırma amaçlı hazırlandığından dolayı mesleki beklentiyi etkilediğini düşünmektedir. Bu noktada Summak (2000) eğitim programlarını geleceğe dönük ve çağdaş bir anlayışla hazırlanması gerektiğini ve eğitime yön veren politikacıların, gençlerin gelecek beklentilerini dikkate almaları gerektiği görüşü ile bahsedilen önceki araştırmalara benzeşen bir yapıyı öne çıkarmaktadır. Son olarak psikolojik yönelim açısından bireysel psikolojinin önemli isimlerinden Adler'in de (1994) insan davranışları üzerinde gelecek beklentilerinin etkisi olduğu görüşü belirtmekte yarar vardır.

Beklentiyi etkileyen bazı değişkenlerin bulunduğu gibi beklentiden de etkilenen bazı değişkenler olabilmektedir. Bu konuda Tuncer (2011) gelecek beklentinin bireyin performansını etkilediğini düşünmektedir. Dalal ve Singh (1986) beklenti ile iş doyumu arasında 8'i ilişkiyi incelemiş, beklenen iş doyumunun gerçek iş doyumunu etkilediğini ifade etmiştir. Eryılmaz (2011) ergenlerin öznel iyi oluş düzeyini yükseltmede ergenlerin olumlu gelecek beklentisine sahip olmalarının önemli olduğunu ifade etmiştir. Diderichsen v.d. (2011) açık uçlu sorularla topladıkları veriler üzerinde yaptıkları analiz sonucunda öğrencilerin gelecek yaşamlarına ilişkin neredeyse verdikleri bütün yanıtlarda işin etkili olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Diğer taraftan yüksek istek ve beklentinin beraberinde akademik başarı yüksekliğini de getirdiği, yüksek beklenti olmasa bile yüksek isteğin akademik başarı anlamında yeterli sonuçlar verebileceği (Khatab, 2015) vurgulanmıştır. Güleri (1998) ise okuyan ve çalışan gençler arasında yaptığı çalışmada okuyan gençlerin iş, çalışan gençlerin eş beklentisi içinde olduklarını, geleceğe 2'ye bakmada çok çalışmanın öğrenimden önce geldiği görüşündedirler. Yavuzer ve arkadaşları (2005) ise üniversite öğrencilerinin gelecek beklentilerinin mesleki başarı, evlilik, ekonomik kazanç ve toplumsal saygınlık alanlarında yoğunlaştığını rapor etmiştir.

5'genlerin gelecek beklentileri yaşanılan yere göre de farklılık gösterebileceği düşünülmektedir. Şimşek'in (2011) gelecek beklentisinin, okulun bulunduğu il'e, sınıf düzeyine, disiplin cezası alma durumuna ve okulu bırakma eğilimine göre anlamlı farklılaştığı bulgusu bunun doğruluğunu kanıtlar niteliktedir.

Buraya kadar aktarılan bütün bu bulgu ve görüşler birlikte değerlendirildiğinde beklentinin hem etkileyen hem de etkilenen bir yapısının olduğunu söyleyebiliriz. Yüksek beklenti beraberinde yüksek performans ve başarıyı getirebilirken, olumsuz deneyimler düşük beklentilere yol açabilmektedir. Bu açıdan bakıldığında bireylerin hem geçmiş deneyimlerinin hem de geleceğe dair beklentilerinin bilinmesi onların olumlu amaçlara, mesleklerle yönlendirilmesi oldukça önemlidir.

Öğrenenlerin gelecek beklentileri konusunda yapılan çalışmalar incelendiğinde çalışılan örneklemelerin büyük ölçekli ve gelişmiş yerleşim yerlerinden seçildiği görülmektedir. Bu nedenle bu araştırmada illere göre yaşam şartları açısından dezavantajlı durumda olan bir ilçedeki lise öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Bu araştırma bir ilçedeki farklı liselerde öğrenim gören öğrencilerin gelecek beklentilerinin belirlenmesi açısından önem arz etmektedir. Bu araştırmanın bulgularının, farklı bölgelerde ve farklı örneklemeler üzerinde yapılan araştırmaların bulguları ile kıyaslama yapılabilmesi açısından da ayrıca önemli görülmektedir. Bu bağlamda araştırmanın amacı lise öğrencilerinin gelecek beklentilerinin belirlenmesi ve bu beklentilerin bazı bağımsız değişkenler açısından değerlendirilmesi şeklinde açıklanabilir. Araştırmanın bağımlı değişkeni öğrencilerin gelecek beklenti düzeyleri iken, bağımsız değişkenler öğrencilerin cinsiyetleri, öğrenim gördükleri okul ve meslek tercihidir. Böylelikle bir ilçedeki gelecek beklentileri cinsiyet açısından karşılaştırılmış, bu yolla gerçekleşen düzeyler hakkında ilgililere bulgu sunulmuştur. Ayrıca farklı okullarda ve farklı meslek tercihleri anlamında gelecek beklentisinin farklılaşp farklılaşmadığı belirlenmiştir. Ayrıca araştırmada gelecek beklentisi ve alt boyutlarının akademik başarı ile olan ilişkisi ortaya konulmuştur.

YÖNTEM

Bu 6'şmada lise öğrencilerinin gelecek beklentilerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi araştırılmıştır. Araştırma tarama modelinde yürütülmüştür. Tarama modeli ölçülmek istenen durumun olduğu haliyle saptanmasını amaçlayan araştırma modeli olarak (Karasar, 2009: 76) tanımlanmaktadır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Erzincan'a bağlı bir ilçede öğrenim görmekte olan lise öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneğini ise bu ilçede bulunan dört lisenin son sınıfında öğrenim görmekte olan 126 öğrenciden meydana gelmiştir. Örnekleme oluşturan öğrencilere ilişkin bazı bilgiler Tablo 1'de belirtilmiştir.

Tablo 1: Örnekleme oluşturan öğrencilere ilişkin bazı bilgiler

		N	%
Lise	Anadolu imam hatip lisesi	16	12,7
	Çok programlı Anadolu meslek lisesi	19	15,1
	Fen Lisesi	36	28,6
	Anadolu Lisesi	55	43,7
Cinsiyet	Kadın	75	59,5
	Erkek	51	40,5
Başarı	40-60	21	16,7
	60-80	76	60,3
	80-100	29	23
	Toplam	126	100

Araştırma örneklemini oluşturan öğrencilerin 75'i (%59,5) kadın, 51'i (%40,5) erkektir. İki öğrenci maddelerden bazılarını boş bıraktığı için araştırma dışında tutulmuştur. Örnekleme oluşturan öğrencilerin öğrenim gördükleri lise dağılımlarına bakıldığında 16'sı (%12,7) Anadolu imam hatip lisesi, 19'u (%15,1) Çok programlı Anadolu meslek lisesi, 36'sı (%28,6) Fen Lisesi ve 55'i (%43,7) Anadolu Lisesinde öğrenim görmektedir. Bu öğrencilerin 21'inin (%16,7) genel başarı ortalaması 40-60 arasında, 76'sının (%60,3) genel başarı ortalaması 60-80 arasında, 29'unun (%23) genel başarı ortalaması 80-100 arasındadır.

Veri Toplama Aracı

Verilerin toplanmasında Tuncer (2011a) tarafından Türkçeye uyarlanan ergen gelecek beklentileri ölçeği kullanılmıştır. Bu ölçek 25 madde ve dört boyuttan (*İş ve Eğitim, Evlilik ve Aile, Din ve Toplum ve Sağlık ve Yaşam*) oluşmaktadır. Bu ölçeğin bütünü için Cronbach Alpha katsayısı .906 olarak hesaplanmıştır. Ölçek maddelerine yönelik ortalama puanın artması beklentinin arttığı şeklinde yorumlanmaktadır.

Verilerin Analizi

Ölçek verileri SPSS paket programına aktararak çözümlene yapılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde dağılımın homojen olduğu durumlarda bağımsız gruplar t testi ve tek yönlü varyans analizi, dağılımın homojen olmadığı durumlarda ise Kruskal Wallis H ve Mann Whitney testinden yararlanılmıştır. Ayrıca değişkenler arasındaki ilişki düzeyini belirlemek amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır.

Bulgular

Araştırma kapsamında öncelikle EGB ölçeğine yönelik görüşlerin cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşp farklılaşmadığı bağımsız gruplar t testi ile araştırılmıştır. Bu karşılaştırmaya yönelik bulgular Tablo 2'de özetlenmiştir.

Tablo 2: EGB ölçeğinin cinsiyete göre karşılaştırılması

Ölçek	Boyut	Cinsiyet	N	X	Ss	Levene test		t test		
						F	p	sd	t	p
Ergen gelecek beklentileri ölçeği	İş ve Eğitim	Kadın	75	5,94	,67	5,577	,020	124	,432	,667
		Erkek	51	5,87	1,10					
	Evlilik ve Aile	Kadın	75	4,86	1,09	1,583	,211	124	-1,469	,144
		Erkek	51	5,17	1,32					
Din ve Toplum	Kadın	75	5,04	1,16	,028	,867	124	-2,579	,011*	

	Erkek	51	5,57	1,08						
Sağlık ve Yaşam	Kadın	75	4,52	1,24						
	Erkek	51	4,99	1,31	,014	,905	124	-2,040	,043*	
Tamamı	Kadın	75	5,30	,65						
	Erkek	51	5,50	,97	6,052	,015	124	-1,361	,176	

P<.05

Tablo 2'deki bulgulara göre ölçeğin "din ve toplum" ($t(124) = -2.57$, $p < .05$) ve "sağlık ve yaşam" ($t(124) = -2.040$, $p < .05$) alt boyutlarında erkek öğrenciler lehine anlamlı fark belirlenirken ölçeğin diğer alt boyutları ve tamamına yönelik öğrenci görüşlerinde cinsiyete göre anlamlı fark bulunamamıştır. Buna göre "din ve toplum" ve "sağlık ve yaşam" alt boyutlarında erkeklerin gelecek beklentileri daha olumludur.

Araştırma kapsamında öğrenim görülen lise bazında ölçek alt boyutları ve tamamına yönelik öğrenci görüş ortalamalarına bakılmıştır. Bu ortalama sonuçlarına ait veriler tablo 3'de özetlenmiştir.

Tablo 3: EGB ölçeği alt boyutları ve tamamına yönelik öğrenci görüşlerinin öğrenim görülen liseye göre ortalamaları

Liseler	İş ve Eğitim	Evlilik ve Aile	Din ve Toplum	Sağlık ve Yaşam	Ölçeğin Tamamı
AIHL	5,97	4,89	5,73	4,77	5,45
ÇPAML	5,60	5,52	4,86	5,08	5,40
FL	5,95	4,89	5,63	4,54	5,39
AL	5,99	4,90	5,02	4,68	5,36

AIHL: Anadolu İmam Hatip Lisesi, ÇPAML: Çok Programlı Anadolu Meslek Lisesi, FL: Fen Lisesi, AL: Anadolu Lisesi

Tablo 3'deki bulgulara bakıldığında öğrenim görülen lise bazında en yüksek ortalamalar "İş ve Eğitim" alt boyutunda Anadolu Lisesi'nde, "Evlilik ve Aile" alt boyutunda Çok programlı Anadolu meslek Lisesi'nde, "Din ve Toplum" alt boyutunda Anadolu imam hatip Lisesi'nde, "Sağlık ve Yaşam" alt boyutunda Çok programlı Anadolu meslek Lisesi'nde ve ölçeğin tamamında ise Anadolu imam hatip meslek Lisesinde görülmüştür.

Araştırmada öğrenim görülen lisenin EGB ölçeği ve alt boyutları açısından anlamlı düzeyde fark yaratan bir değişken olup olmadığı da araştırılmak istenmiştir. Ancak öğrenim görülen lise açısından gruplara düşen kişi sayısı açısından önemli farklılıklar olduğundan verilerin çözümlenmesinde Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Bu testin sonuçları Tablo 4'deki gibidir.

Tablo 4: EGB ölçeğine yönelik görüşlerin öğrenim görülen lise değişkenine göre karşılaştırılması

Ölçek	Boyut	Chi-Square	Sd	p	Fark(*)
Ergen gelecek beklentileri ölçeği	İş ve Eğitim	1,682	3	,641	-
	Evlilik ve Aile	5,278	3	,153	
	Din ve Toplum	10,970	3	,012*	1>4, 3>4
	Sağlık ve Yaşam	2,338	3	,505	
	Tamamı	,274	3	,965	

Lise: 1(Anadolu imama hatip lisesi), 2(Çok programlı Anadolu Lisesi), 3(Fen Lisesi), 4(Anadolu lisesi), <>Grup ortalamalarının büyüklüğü, * $p < .05$

Tablo 4'deki bulgulara göre ölçeğin yalnızca "din ve toplum" alt boyutunda Anadolu imam hatip lisesi ile Anadolu lisesi arasında Anadolu imam hatip lisesi lehine, Fen lisesi ile Anadolu lisesi arasında Fen lisesi lehine anlamlı farklılıklar gözlenmiştir ($p < .05$).

Araştırmada öğrencilerin meslek tercihlerinin EGB ölçeği ve alt boyutları açısından anlamlı düzeyde fark yaratan bir değişken olup olmadığı da araştırılmak istenmiştir. Ancak gruplara düşen kişi sayısı açısından önemli farklılıklar olduğundan verilerin çözümlenmesinde Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Bu testin sonuçları Tablo 5'deki gibidir.

Tablo 5: EGB ölçeğine yönelik görüşlerin meslek tercihlerine göre karşılaştırılması

Ölçek	2	Boyut	Chi-Square	Sd	p	Fark(*)
ERGEN GELECEK BEKLENTİSİ	Iş ve Eğitim		15,841	14	,323	-
	Evlilik ve Aile		13,997	14	,450	-
	Din ve Toplum		29,626	14	,009	2>9, 2>10, 3>10, 4>10, 5>6, 5>4, 5>9, 5>11, 8>9, 8>6, 8>11, 8>10, 13>9, 13>6, 13>11, 13>10, 11>10
	Sağlık ve Yaşam		14,661	14	,402	-
	Ölçeğin tamamı		15,867	14	,322	-

Yaş: 1(Eczacılık), 2(Güvenlik), 3(Hukuk), 4(İktisadi idari bilimler), 5(İlahiyat), 6(İletişim), 7(Mimarlık), 8(Mühendis), 9(Myo), 10(Orman İşletme), 11(Öğretmen), 12(Sağlık Bilimleri), 13(Tıp), 14(Veteriner), 15(Yok) , <Group ortalamalarının büyüklüğü, *p<.05

Tablo 5'e bakıldığında ölçeğin yalnızca "Din ve Toplum" alt boyutu ile meslek tercihleri arasında anlamlı fark gözlenmiştir. Mann Whitney U testi sonuçlarından elde edilen bu anlamlı farka göre polis ve asker gibi güvenliği sağlayan bölümleri tercih edenlerin ortalamasının myo ve orman işletme ile alakalı bölümleri tercih edenlerden yüksek, iktisadi idari bilimler ile alakalı bölümleri tercih edenlerin ortalamasının orman İşletme bölümünü tercih edenlerden yüksek, ilahiyat bölümünü tercih edenlerin ortalamasının iletişim, myo ve öğretmenlik ile alakalı bölümleri tercih edenlerden yüksek, mühendislik ile alakalı bölümleri tercih edenlerin ortalamasının iletişim, orman işletme ve öğretmenlik ile alakalı bölümleri tercih edenlerden yüksek, hukuk bölümünü tercih edenlerin ortalamasının myo, iletişim, öğretmen ve orman işletme ile alakalı bölümleri tercih edenlerden yüksek, öğretmenlik ile ilgili bölümü tercih edenlerin ortalamasının orman İşletme bölümünü tercih edenlerden yüksek olduğu gözlenmiştir.

Çalışma kapsamındaki öğrencilerin öğrenim gördükleri lise ve gelecekte yerleşmeyi düşündükleri meslekler arasındaki ilişkiye çapraz tabloyla bakılmıştır. Bu duruma yönelik sonuçlar tablo 6'daki gibidir.

Tablo 6'ya bakıldığında en yüksek başarı ortalamasına sahip olan fen lisesi öğrencileri en çok tıp 20 (55,6%), ikinci en yüksek başarı ortalamasına sahip olan Anadolu Lisesi öğrencileri, en çok öğretmen 17 (30,9%), üçüncü en yüksek başarı ortalamasına sahip olan Anadolu imama hatip lisesi öğrencileri en çok ilahiyat ve öğretmenlik 4 (25%) ve en düşük başarı ortalamasına sahip olan çok programlı Anadolu meslek lisesi öğrencileri en çok güvenlik güçleri 6 (31,6%) alanlarını tercih etmektedirler.

Tablo 6: EGB ölçeğine yönelik görüşlerin öğrenim görülen liseye göre karşılaştırılması

	AİHL (Baş. ort:69)		ÇPAML (Baş.ort: 60)		FL (Baş. ort:79)		AL (Baş. ort:71)		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Eczacılık	-	-	-	-	2	5,6%	2	3,6%	4	3,2%
G.güçleri	1	6,3%	-	31,6%	-	-	9	16,4%	16	12,7%
Hukuk	-	-	-	-	9	25%	3	5,5%	12	9,5%
İ.İ.B	2	12,5%	-	-	-	-	3	5,5%	5	4%
İlahiyat	4	25%	-	-	-	-	-	-	4	3,2%
İletişim	2	12,5%	-	-	-	-	2	3,6%	4	3,2%
Mimarlık	1	6,3%	-	-	-	-	-	-	1	8%
Mühendis	1	6,3%	4	21,1%	-	13,9%	1	1,8%	11	8,7%
Myo	-	-	3	15,8%	-	-	6	10,9%	9	7,1%
O. işletme	-	-	2	10,5%	-	-	-	-	2	1,6%
Öğretmen	4	25%	4	21,1%	-	-	17	30,9%	25	19,8%
S.bilimleri	-	-	-	-	-	-	3	5,5%	3	2,4%
Tıp	-	-	-	-	-	55,6%	6	10,9%	26	20,6%
Veteriner	-	-	-	-	-	-	2	3,6%	2	1,6%
Yok	1	6,3%	-	-	-	-	1	1,8%	2	1,6%
TOPLAM	16	100%	19	100%	36	100%	55	100%	126	100%

Çalışma kapsamındaki öğrencilerin gruplanmış akademik başarı ortalamaları ve gelecekte yerleşmeyi düşündükleri meslekler arasındaki ilişkiye dair olarak çapraz tabloyla bakılmıştır. Elde edilen sonuçlar tablo 7'deki gibidir.

Tablo 7: EGB ölçeğine yönelik görüşlerin gruplanmış akademik başarı puanlarına göre karşılaştırılması

	120 puan		61-80 puan		81-100		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Eczacılık	-	-	1	1,3%	3	10,3%	4	3,2%
Ç.güçleri	8	38,1%	8	10,5	-	-	16	12,7
Hukuk	-	-	10	13,2	2	6,9%	12	9,5%
İ.İ.B	1	4,8%	4	5,3%	-	-	5	4%
İlahiyat	-	-	4	5,3%	-	-	4	3,2%
İletişim	1	4,8%	3	3,9%	-	-	4	3,2%
Mimarlık	-	-	-	-	1	3,4%	1	8%
Mühendis	3	14,3%	5	6,6%	3	10,3%	11	8,7%
Myo	2	9,5%	6	7,9%	1	3,4%	9	7,1%
Öğretmen	4	19%	20	26,3%	1	3,4%	25	19,8%
O işleme	-	-	2	2,6%	-	-	2	1,6%
S.bilimleri	-	-	1	1,3%	2	6,9	3	2,4
Tıp	1	4,8%	9	11,8%	16	55,2%	26	20,6%
Veteriner	-	-	2	2,6%	-	-	2	1,6
Yok	1	4,8%	1	1,3%	-	-	2	1,6%
TOPLAM	21	100%	76	100%	29	100%	126	100%

Tablo 7'e bakıldığında genel başarı puanları 80-100 arasında olan öğrencilerin gelecekteki meslek tercihlerinin en çok tıp 16 (55,2%) alanında yoğunlaştığı, genel başarı puanları 60-80 arasında olan öğrencilerin tercihlerinin öğretmenlik 20 (26,3%) alanında yoğunlaştığı, genel başarı puanları 40-60 arasında olan öğrencilerin tercihlerinin ise en çok polis ve asker 16 (55,2%) gibi meslek alanlarında yoğunlaştığı görülmektedir.

Araştırma kapsamında ölçek alt boyutları ile tamamına yönelik öğrenci görüşleri ile öğrenci akademik başarıları arasındaki korelasyona bakılmıştır. Bu analize yönelik bulgular tablo 8'de özetlenmiştir.

Tablo 8: EGB ölçeği ve alt boyutları ile akademik başarı arasındaki korelasyon analizi tablosu

	Korelasyon	N	Pearson (r)	p
	İE*EA	126	,354**	,000
	İE*DT	126	,469**	,000
	İE*SY	126	,442**	,000
	EA*DT	126	,282**	,001
	EA*SY	126	,435**	,000
	DT*SY	126	,500**	,000
	İE* EGBÖ _{TAMAMI}	126	,818**	,000
	EA*EGBÖ _{TAMAMI}	126	,746**	,000
	DT* EGBÖ _{TAMAMI}	126	,642*	,000
	SY* EGBÖ _{TAMAMI}	126	,734*	,000
	İE*BAŞARI	126	,090	,317
	EA*BAŞARI	126	-,261**	,003
	DT*BAŞARI	126	-,015	,864
	SY*BAŞARI	126	-,125	,162
	EGBÖ _{TAMAMI} *BAŞARI	126	-,101	,260

İE: İş ve Eğitim., EA: Evlilik ve Aile., DT: Din ve Toplum., SY: Sağlık ve Yaşam., EGBÖ: Ergen Gelecek Beklenti Ölçeği

Tablo 8'e göre EGBÖ ölçeğinin tüm alt boyutları ile arasında pozitif ilişkiler gözlenmiştir ($p < .000$). EGB ölçeği açısından en yüksek korelasyon "İş ve Eğitim" alt boyutu ($r = .818$, $p < .000$) arasında, en düşük korelasyon ise "Din ve Toplum" alt boyutu ($r = .642$, $p < .000$) arasında gözlenmiştir. EGB ölçeğinin yalnızca "Evlilik ve Aile" alt boyutu ile akademik başarı arasında negatif bir ilişki gözlenmiştir ($r = -.261$, $p < .003$). Öğrencilerin akademik başarıları arttıkça evlilik ve aile kavramına ilişkin gelecek beklentilerinin düştüğü gözlenmektedir.

Sonuç ve Tartışma

EGB ölçeği ve alt boyutlarına yönelik görüşler cinsiyet değişkenine göre karşılaştırıldığında ölçeğin “*din ve toplum*” ve “*sağlık ve yaşam*” alt boyutlarında erkek öğrenciler lehine anlamlı düzeyde görüş farkı belirlenirken, ölçeğin diğer alt boyutları ve tamamına yönelik öğrenci görüşlerinin cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı belirlenmiştir. Meslek yüksekokulu öğrencilerinin gelecek beklentilerini cinsiyetleri açısından karşılaştıran Tuncer (2011) bu araştırmanın aksi yönde, kadınların beklentilerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Akbaşı, Kubilay ve Durnal’ın (2017) araştırma bulgularına göre öğrencilerin gelecek beklentileri cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Bu çalışmada EGB ölçeğinin bütünü açısından anlamlı düzeyde görüş farkı bulunamamışsa da erkek öğrencilerin beklenti puanları daha yüksektir. Araştırmalar arasındaki bulgu farklılıklarının nedeni öğretim kademesinden kaynaklanabilir. Akman (1992) bireyin geleceğe yönelik beklentilerini etkileyen değişkenlerden birinin bireyin geçmiş yaşantılarında aldığı pekiştireçler olduğunu belirtmiştir. Kadın öğrencilerin bir yükseköğretim programına yerleşmiş olmaları onların geleceğe dair beklenti düzeylerinde bir yükselmeye neden olmuş olabilir. Erden (1989) de bu tespiti doğrular bir biçimde üniversite eğitim programlarının mesleki beceri kazandırma yönüyle bireyin mesleki beklentisini etkilediğini vurgulamıştır.

Araştırmanın bir diğer bulgusu öğrenim görülen lise değişkenine yöneliktir. Bu değişkene yönelik olarak “*din ve toplum*” alt boyutunda Anadolu İmam Hatip Lisesi ile Anadolu Lisesi arasında Anadolu İmam Hatip Lisesi lehine, Fen Lisesi ile Anadolu Lisesi arasında Fen Lisesi lehine anlamlı farklılıklar gözlenmiştir. Genel ortalamalar arasında bir değerlendirme yapıldığında ise öğrenim görülen lise bazında en yüksek ortalamalar “*İş ve Eğitim*” alt boyutunda Anadolu Lisesi’nde, “*Evlilik ve Aile*” alt boyutunda Çok programlı Anadolu Meslek Lisesi’nde, “*Din ve Toplum*” alt boyutunda Anadolu İmam Hatip Lisesi’nde, “*Sağlık ve Yaşam*” alt boyutunda Çok Programlı Anadolu Meslek Lisesi’nde ve ölçeğin tamamında ise Anadolu İmam Hatip Meslek Lisesinde görülmüştür. Tuncer (2011) Meslek Lisesi ve Genel Lise mezunlarının gelecek beklentileri arasında yaptığı karşılaştırmada bu araştırma bulgularını desteklemeyen sonuçlar elde etmiş, anlamlı düzeyde görüş farkı bulunamamıştır. Akbaşı, Kubilay ve Durnal da (2017) öğrenim görülen program açısından anlamlı düzeyde görüş farkı bulunamamıştır. Oysaki bu çalışmada öğrenim görülen programın beklenti üzerinde etkili olabileceği (Din ve toplum alt boyutunda Anadolu İmam Hatip Lisesi beklenti puanları daha yüksek bulunmuştur) gözlenmiştir. Yine Yüksel v.d.’nin (2016) meslek yüksekokulu öğrencilerinin gelecek beklentilerini çoğunlukla iş ve eğitim ile ilgili olarak belirlemeleri öğrenim görülen programın gelecek beklentisini etkilediği şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmanın üçüncü bağımsız değişkeni olan öğrencilerin yerleşmeyi düşündüğü meslek açısından yapılan karşılaştırmalarda bir önceki değişkene benzer biçimde din ve toplum alt boyutunda anlamlı düzeyde görüş farkı belirlenmiştir. Öğrencilerin yerleşmeyi düşündükleri meslekler ile başarı puanları açısından bir değerlendirme yapıldığında ise en yüksek başarı ortalamasına sahip olan fen lisesi öğrencilerinin Tıp, ikinci en yüksek başarı ortalamasına sahip Anadolu Lisesi öğrencilerinin Öğretmenlik, üçüncü en yüksek başarı ortalamasına sahip olan Anadolu İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin en çok ilahiyat ve öğretmenlik mesleklerine yerleşmeyi istedikleri belirlenmiştir. Isaacson’un mesleki gelişim kuramının “*Karar Verme*” evresine denk gelen bu öğrenci grubunun algılara dayalı, geleceğe dair ideallerin etkili olduğu bir meslek seçme sürecinde (Akt. Yeşilyaprak ,200) buldukları söylenebilir. Her ne kadar Kurtkan Bilgiseven (1992) gençlerin ekonomik getirisi yüksek olan meslekleri tercih ettiklerini belirtmişse de, öğrenim görülen okulun ve ailenin bir sosyal çevre kimliği ile meslek seçimini etkilediği (Ay, 2002) düşünülmektedir (Akt. Vurucu, 2010). Genel olarak tercih edilen mesleklerin yüksek puanlarla yerleşilebilen meslekler olduğu dikkate alındığında bu öğrencilerin gelecek beklentileri ölçeğinin iş ve eğitim alt boyutuna yönelik beklentilerinin yüksek olduğunu söyleyebiliriz. Araştırma bulguları ile ilişkilendirilebilecek bir diğer çalışma Bozgeyikli, Derin ve Toprak (2016) tarafından yapılmıştır. Söz konusu çalışmaya göre öğrencilerin meslek tercihlerini etkileyen başlıca etmenler başarı değeri, maddi kazanç, düzenli yaşam ve sosyal statüdür. Bu etmenler araştırma bulguları ile de paraleldir.

Araştırmada son olarak araştırılan değişkenler arasındaki ilişkiler belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada kullanılan veri toplama aracı ve alt boyutlarına yönelik olarak açıklanan toplam varyans gibi bazı hususlar açıklanmak istenmişse de verilerin basıklık ve çarpıklığın öngörülen sınırların dışında olması nedeniyle bu yönde bir analiz yapılamamıştır. Buna karşın korelasyon analizi sonucunda EGB ölçeği açısından en yüksek korelasyonun “*İş ve Eğitim*” alt boyutu arasında olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç yapılamayan regresyon analizi hakkında da kısmi bilgi vermekte, sayısal olarak ifade edilemese de gelecek beklentileri anlamında ömeklem açısından ulaşılan en yüksek yordayıcılığın bu alt faktörde bulunduğu gözlenmiştir. Bunun yanında ölçeğin geneli ile öğrencilerin başarı ortalamaları arasında anlamlı bir korelasyon görülmezken, EGB ölçeğinin yalnızca “*Evlilik ve Aile*” alt boyutu ile akademik başarı arasında negatif bir ilişki belirlenmiştir. Buna göre evlilik ve aileye yönelik beklentinin artması öğrencilerin başarı puanlarının azalacağı şeklinde bir yorum yapılabilir. Güleri’nin (1998) “*okuyan gençler iş, çalışan gençler eş beklentisi içindedir*” bulgusu açısından bir değerlendirme yapıldığında, evlilik ve aile beklentisi yüksek olan öğrencilerin bu algılarında ani bir değişme olmaması durumunda eğitim yaşamlarını bir süre sonra noktalamak zorunda kalacakları söylenebilir.

Araştırma bulguları paralelinde aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir;

- Gelecek beklentilerinin hem etkileyen hem de etkilenen psikolojik bir değişken olduğu önceki bölümde belirtilmiştir. İşgücü planlamalarında bu psikolojik özelliğini dikkate alınabileceği düşünülmektedir. Seçme ve yerleştirme süreçlerinde olduğu kadar, beklentilerin müdahalelerle değiştirildiği hallerde de belli mesleklere istenilen oranlarda yapılacak yönlendirmeler açısından bu değişken önemli etkiler yaratabilir.
- Meslek tercihi ile gelecek beklentisi arasında belli düzeyde bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Aynı zamanda yaşantıların gelecek beklentisini etkilediği de alan yazın bulgusu olarak belirtilmiştir. Buna göre ihtiyaç duyulan mesleklere yapılacak kitlesel yönlendirmelerden önce beklentilere dair yaşantısal değişikliklerin etkili olabileceği düşünülmektedir.
- Cinsiyet değişkeni anlamında araştırmalar arasındaki uyumsuzluğun giderilmesi konusunda kültürün etkili olduğu düşünülmektedir. Bu araştırmada tahmini olarak açıklanan bu bulgu farklılıklarının kültürler arası çalışmalar ile daha iyi açıklanabileceği düşünülmektedir.
- Büyük yerleşim merkezlerinde yapılan çalışmalara ilçe anlamında daha küçük ve karakteristik olarak farklı bir örneklem ile katkı sunan bu çalışmaya yerleşke etkisinin ortaya konulmasına imkân tanıyacak kıır-kent ayrımına dayalı çalışmalar yapılmalıdır.

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN GELECEK BEKLENTİLERİNİN BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

ORIGINALITY REPORT

12%

SIMILARITY INDEX

PRIMARY SOURCES

- 1** TUNCER, Murat and BAHADIR, Ferdi. "Öğretmen Adaylarının Üstbiliş Düşünme Becerileri Algıları ve ", Karabük Üniversitesi, 2017. 262 words — 6%
Publications
- 2** www.newwsa.com 81 words — 2%
Internet
- 3** dergipark.gov.tr 27 words — 1%
Internet
- 4** phpderslerim.com 24 words — 1%
Internet
- 5** www.pegem.net 17 words — < 1%
Internet
- 6** www.turkishstudies.net 16 words — < 1%
Internet
- 7** spotidoc.com 12 words — < 1%
Internet
- 8** Ali Eryılmaz. "Ergen öznel iyi oluşu ile olumlu gelecek beklentisi arasındaki ilişkinin incelenmesi / The relationship between adolescents' subjective well-being and positive expectations towards future", Dusunen Adam: The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences, 2011 11 words — < 1%
Crossref

-
- 9 kefad.ahievran.edu.tr
Internet 11 words — < 1%
-
- 10 es.scribd.com
Internet 9 words — < 1%
-
- 11 GÜVEN, Mehmet and ASLAN, Sevda. "Ergenlerde ayrışma bireyleşme ile okul zorbalığı arasındaki ilişkinin incelenmesi", İnönü Üniversitesi, 2010.
Publications 9 words — < 1%
-
- 12 ftp.datalab.si
Internet 8 words — < 1%
-
- 13 YUKAY YUKSEL, Muge, AKSAK, Meryem, ARICAN, Tugce and BAKAN, Muhsin. "An Investigation of Senior Vocational School Students' Perceptions of the Future through Their Drawings", Anı Yayıncılık, 2016.
Publications 7 words — < 1%
-
- 14 KAFKAS, M. Emin, AÇAK, Mahmut, ÇOBAN, Bilal and KARADEMİR, Tamer. "Beden eğitimi öğretmen adaylarının öz-yeterlik algıları ile mesleki kaygıları arasındaki ilişki", İnönü Üniversitesi, 2010.
Publications 6 words — < 1%
-
- 15 ŞİMŞEK, Hüseyin. "Future expectations of high school students in southeastern Turkey: Factors behind future expectations", Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2012.
Publications 6 words — < 1%
-

EXCLUDE QUOTES OFF
EXCLUDE BIBLIOGRAPHY OFF

EXCLUDE MATCHES OFF